

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าในขอบเขตการออกแบบระบบการจัดการความรู้ในการทำความเข้าใจต่อร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลวิกลจริต เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญ คือ

2.1.1 การขาดระบบงานมาตรฐาน ทำให้คนยึดติดกับงานประจำ ขาดเอกภาพในการทำความเข้าใจต่อร่างกฎหมาย เบื้องหน้าต่อการปฏิบัติงาน

2.1.2 ความต้องการมีแหล่งสารสนเทศที่จำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการด้านองค์ความรู้ ในการจัดทำร่างกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงคุณภาพ

การศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ทบทวนวรรณกรรมศึกษาในหลายด้าน ประกอบด้วย

2.1.2.1 การวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหา

2.1.2.2 การศึกษาวงจรความรู้ ที่สามาถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางมาตรฐานในการทำความเข้าใจต่อร่างกฎหมาย

2.1.2.3 การศึกษาและออกแบบ แหล่งสารสนเทศ หรือระบบการจัดการความรู้ ในการจัดทำร่างกฎหมายและการพัฒนากฎหมาย (KMS)

2.2 ทฤษฎีการจัดการความรู้

2.2.1 แผนภูมิก้างปลา (Fish Bone Diagram)

การทำวรรณกรรมศึกษา เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยของปัญหา นำ Fish Bone Diagram หรือแผนภูมิก้างปลา หรือ Cause and Effect Diagram ของ Ishikawa เป็นเครื่องมือ โดยใช้มิติในการวิเคราะห์สาเหตุ (Cause Category) กลุ่ม M's ได้แก่ 4M & 1E กล่าวคือ Material Method Machine และ Environment

แผนภูมิก้างปลาหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Ishikawa Diagram หรือ Cause and Effect Diagram นั้น แต่นิยมเรียกว่า แผนภูมิก้างปลา เนื่องจากมีลักษณะคล้ายก้างปลา เครื่องมือนี้ใช้ทั่วไปในวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาหรือเหตุการณ์ และสามารถระบุรายละเอียดต่าง ๆ ของสาเหตุได้

ในการใช้เครื่องมือจำเป็นต้องใช้ควบคู่กับเครื่องมือการระดมความคิดอื่น ๆ ด้วย เช่น 5 Why เป็นต้น

ขั้นตอนในการใช้แผนภูมิแก๊งปลา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

2.2.1.1 ระบุปัญหาที่ต้องการวิเคราะห์

2.2.1.2 กำหนดสาเหตุโดยจัดกลุ่ม (Cause Category) ซึ่งแตกต่างกันไปตามกลุ่มลักษณะงาน เช่น กลุ่มให้บริหาร (4'M/8'M) กลุ่มงานบริหารจัดการ (8'P) เป็นต้น

2.2.1.3 วิเคราะห์หาสาเหตุที่เป็นไปได้ ด้วยการใช้คำถาม ทำไม (why) ทำไม ต่อไปจากคำตอบแรก ๆ จนถึง จุดที่เป็นคำตอบสุดท้าย

2.2.1.4 รวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากการวิเคราะห์เพื่อทบทวนและตรวจสอบว่าเป็นสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงหรือไม่

2.2.2 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ SECI (Knowledge Creation หรือ Knowledge Spiral)

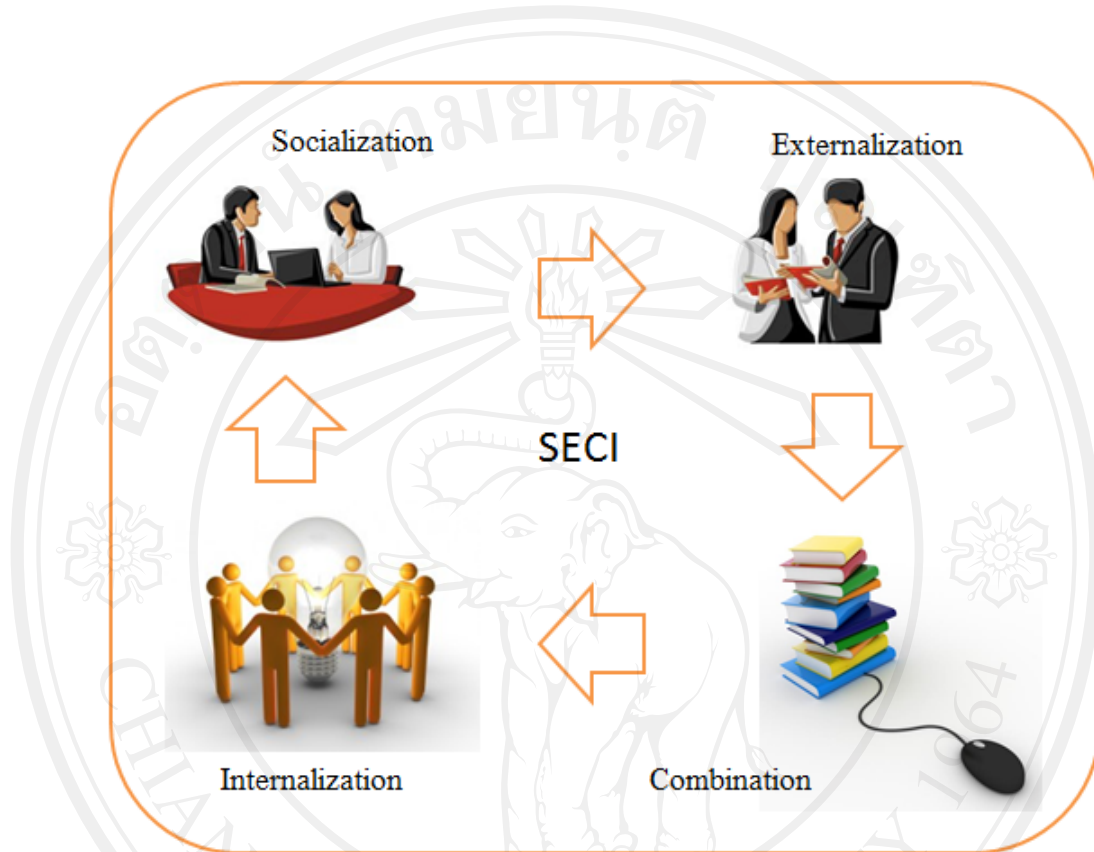
การศึกษาวงจรความรู้ ที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางมาตรฐานในการทำความเข้าใจต่อร่างกฎหมาย ถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นมาตรฐาน และทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเด็นนี้ได้แก่ Knowledge Spiral หรือเกลียวความรู้ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า SECI ของ ศาสตราจารย์ Ikujiro Nonaka และ Takeuchi Hirotaka

ทฤษฎีการจัดการความรู้ทั่วไปส่วนใหญ่ มองความรู้เป็นเสมือนวัตถุ แหล่งทรัพยากร กระบวนการ และ ผลลัพธ์ ที่มีผลในการอำนวยความสะดวกในการแข่งขันขององค์กร จึงมุ่งเน้นไปที่การจัดการโดยไม่ค่อยสนใจว่า องค์ความรู้ นั้น มีวงจรธรรมชาติและการกำเนิดขึ้นในองค์กรได้อย่างไร

Nonaka และ Takeuchi เห็นว่า การจัดการความรู้ นั้นต้องมุ่งเน้นที่คนและกระบวนการสร้างองค์ความรู้จากคนขององค์กร และเน้นให้เห็นว่าองค์ความรู้ขององค์กรที่แท้จริงนั้นฝังอยู่ในบุคลากรขององค์กรนั่นเอง ในรูปของประสบการณ์และกลเม็ดในการทำงาน (Know-how) ที่ซ่อนเร้นอยู่ (Tacit Knowledge) และส่วนใหญ่องค์กรต่าง ๆ ไม่สามารถดึงออกมาใช้ได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าอย่างมาก ดังนั้น การกลั่นหรือดึงความรู้ที่ซ่อนเร้นเหล่านี้ออกมาเป็นองค์ความรู้ที่จับต้องได้ (Explicit Knowledge) ทำให้สามารถเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และใช้งานได้ จึงจะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนความรู้ใหม่ ๆ ได้

การดึงองค์ความรู้ที่ซ่อนเร้น Nonaka และ Takeuchi ได้สร้างกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของความรู้และคนอย่างเป็นระบบ โดยชี้ให้เห็นว่า องค์ความรู้ นั้นมีวัฏจักรหรือวงจรชีวิตเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเกิดใหม่ อย่างสืบเนื่องจากองค์ความรู้เดิม ผ่านโมเดล SECI หรือเกลียวความรู้ (Knowledge Spiral) ซึ่งมีลักษณะหมุนวนเป็นวงจร ต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุดเพื่อนำไปสู่การ

สร้างองค์ความรู้ใหม่ ศูนย์กลางความคิดรูปแบบคือความรู้ที่อยู่ในบุคคลที่สามารถดึงออกมาใช้ร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ได้

รูป 2.1. แผนภูมิ SECI หรือเกลียวความรู้

เกลียวของความรู้หรือ SECI ประกอบด้วยวงจร ดังต่อไปนี้

2.2.2.1 Socialization ได้แก่ การแบ่งปันความรู้ที่ซ่อนเร้นของแต่ละบุคคลออกมาเป็นความรู้ที่แจ้งชัด

2.2.2.2 Externalization ได้แก่ การแปลง Tacit Knowledge ไปสู่แนวคิดการพัฒนาและโมเดลใหม่ (Metaphors) การขยายแนวคิด (Analogies) รูปแบบแผนผังหรือโครงร่างจากแนวความคิดที่จับต้องได้ (Figures) หรือประสบการณ์และกรณีศึกษา (Stories) เพื่อที่สร้างหลักคิดแนวทางใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กร กลายเป็นฐาน ทางทฤษฎีและความรู้ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่

2.2.2.3 Combination ได้แก่ การนำแนวคิดใหม่ที่ได้มานั้น จัดทำเป็นต้นแบบหรือแม่บท และนำมาประยุกต์ใช้ รวมทั้งการหลอมรวมกับสิ่งที่มีอยู่เดิม

2.2.2.4 Internalization หมายถึงการนำแนวคิดหรือความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 มาเรียนรู้ผ่านกระบวนการใช้งานและทดลอง และหลอมรวมกลายเป็นความรู้ที่ซ่อนเร้นใหม่ที่เกิดขึ้นในคน

กระบวนการ SECI นี้ สามารถใช้ในการแก้ไขสาเหตุของปัญหาในการจัดทำความเห็นร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลวิกลจริต ได้อย่างสอดคล้องและสามารถคาดหวังผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจน

การศึกษาและออกแบบแหล่งสารสนเทศ หรือระบบการจัดการความรู้ในการจัดทำร่างกฎหมายและการพัฒนากฎหมาย (KMS)

2.2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

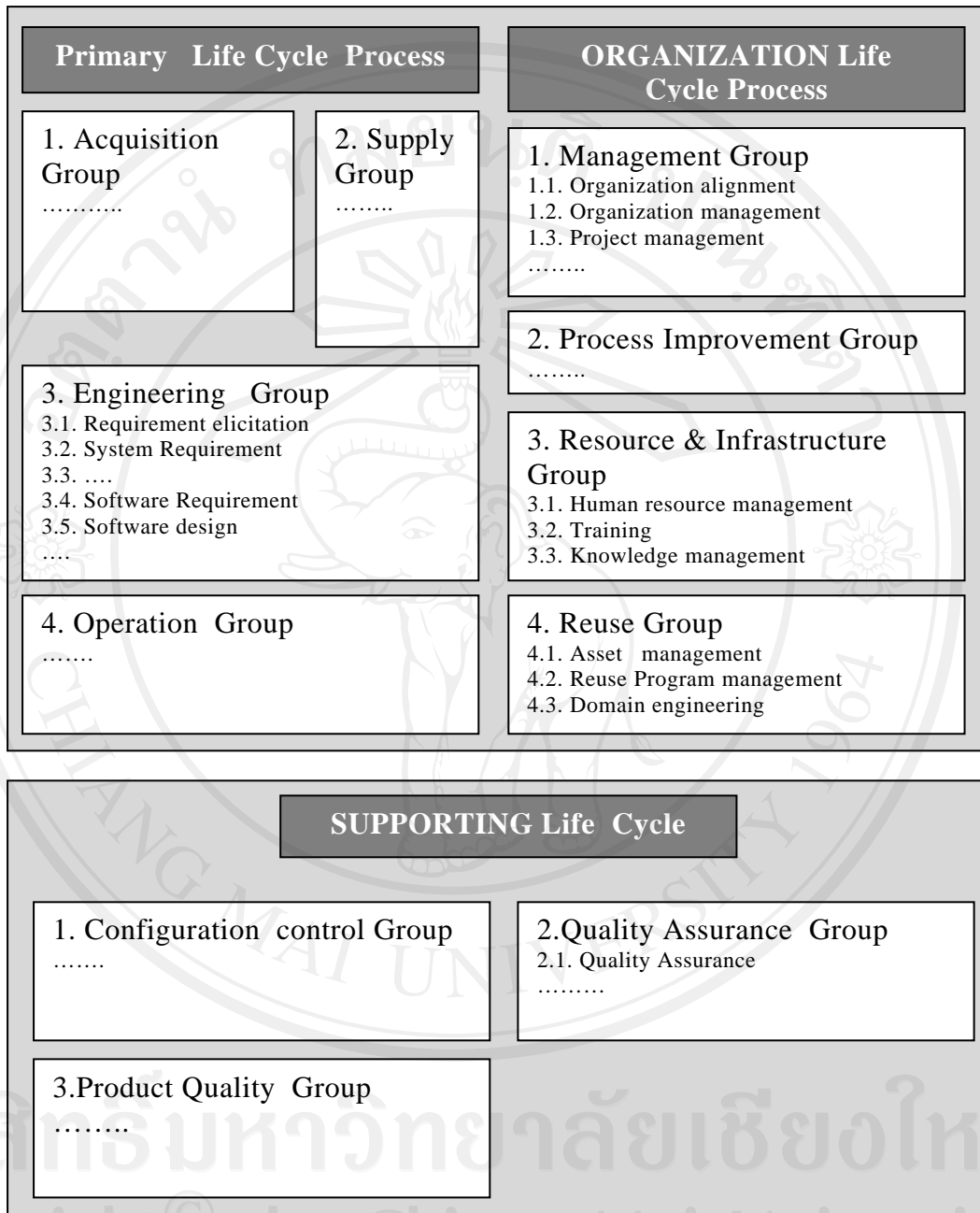
2.2.3.1 มาตรฐานการออกแบบ ระบบการจัดการความรู้ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายบริหารจัดการความรู้ ตามมาตรฐาน ISO 12207

การศึกษาออกแบบ KMS ได้ทบทวนวรรณกรรมศึกษา โดยใช้ 15 Task ของ ISO 12207 ซึ่งสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายบริหารจัดการความรู้กำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการออกแบบแหล่งสารสนเทศความรู้ ในลักษณะของวงจรชีวิต (Life Cycle) โดยประกอบ Task ต่าง ๆ ตามแผนภูมิต่อไปนี้

<p>3. Engineering Group 3.1. Requirement elicitation 3.2. System Requirement 3.3. .... 3.4. Software Requirement 3.5. Software design</p>	<p>1. Management Group 1.1. Organization alignment 1.2. Organization management 1.3. Project management</p>
<p>3. Resource & Infrastructure Group 3.1. Human resource management 3.2. Training 3.3. Knowledge management</p>	<p>4. Reuse Group 4.1. Asset management 4.2. Reuse Program management 4.3. Domain engineering</p>

รูป 2.2 รายการ 15 Task ในการสร้าง KMS

ตาราง 2.1 แผนผัง 15 Task ตาม ISO 12207

2.3 รายงานการศึกษาดูงาน ประเทศสิงคโปร์

รายงานการศึกษาดูงานของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการความรู้ สำนักงาน อัยการสูงสุด ณ สภาอัยการสิงคโปร์ มีรายละเอียดสรุปได้ ดังต่อไปนี้

สภาอัยการสิงคโปร์ ตระหนักว่าการจัดการความรู้มิใช่เป็นเพียงแค่เทคโนโลยี สารสนเทศระบบหนึ่งหรือมากกว่านั้น การจัดการความรู้เป็นมากกว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ

เข้ามาใช้ และหนึ่งในหลักสำคัญของการจัดการความรู้ของสภาอัยการสิงคโปร์ คือ เราต้องรู้ว่าเราไม่รู้อะไร (You Must Know What You Do not Know) ตรงนี้เป็นจุดสำคัญเนื่องจากโดยทั่วไปเราจะรู้ว่าเรามีความรู้อะไร แต่ไม่รู้ว่ายังขาดหรือไม่รู้อะไรบ้าง

ในการจัดการความรู้ของสภาอัยการสิงคโปร์ ตระหนักดีว่า กฎหมายคือความรู้ (Law is Knowledge) คือความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การทำงานหรือการว่าความต่าง ๆ จำเป็นอย่างมากที่ต้องมีความรู้ ดังนั้นทำให้สรุปได้ว่า จำเป็นต้องมีการจัดการความรู้เพื่อให้ทราบว่า ยังไม่มีความรู้อะไร และความรู้อะไรบ้างที่เราจำเป็นต้องมีหรือเชี่ยวชาญ

นอกเหนือจากข้างต้นแล้ว ต้องให้ความสนใจกับความรู้ประเภท Tacit Knowledge ที่โดยปกติมักจะถูกแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคลากรในช่วงพักรับประทานอาหารว่าง จึงหาวิธีจัดการหรือจับความรู้ประเภทนี้ (Capture) เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ในวงกว้างมากขึ้น ดังนั้นการจัดการความรู้ นอกเหนือไปจากการบริหารจัดการและการจำแนกประเภทแล้ว ยังหมายรวมถึงการแลกเปลี่ยนด้วย ซึ่งการแลกเปลี่ยนความรู้ตอนนี้ยังมีความสำคัญสำหรับเรามาก เนื่องจากปัจจุบันมีอัยการรุ่นใหม่เข้ามาทำงานมาก ดังนั้น ทำให้ระบบจัดการความรู้ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาอัยการรุ่นใหม่เหล่านี้ให้สามารถทำงานได้เร็วขึ้น เราไม่สามารถจำข้อมูลและความรู้ได้ทั้งหมดและต้องยอมรับว่าข้อมูลและความรู้มีอยู่มากมาก (Information Overload) ดังนั้นจึงเห็นว่าการจัดการความรู้จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ คือ ส่งข้อมูลที่จำเป็นในปริมาณที่เหมาะสม ไปสู่คนที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน ณ สถานการณ์นั้น ๆ ได้

สภาอัยการสิงคโปร์ แม้จะดำเนินการมาเป็นเวลานานพอสมควร แต่ก็ยอมรับว่ายังไม่นับว่าประสบความสำเร็จจนได้ผลสุดท้าย เพียงเป็นการเริ่มมาได้ระยะหนึ่งเท่านั้น และต้องพยายามอย่างมากที่จะทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน และให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญโดยไม่ได้มองว่าเป็นเพียงงานเสริมที่จะทำก็ต่อเมื่อมีเวลา นอกจากนี้ จำเป็นต้องทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย (Easy to Retrieve) เรามองว่าการเปลี่ยนทัศนคติควรจะต้องมาจากระดับสูง (Top – Down Approach) ซึ่งถ้าผู้บริหารระดับสูงให้ความสนใจ ระดับรองลงมา ก็จำเป็นต้องสนใจด้วย อาจจำเป็นต้องมีการนำระบบให้รางวัลคนเข้ามาใช้ คนที่ให้ความรู้ แลกเปลี่ยน หรือใช้ความรู้มากก็ควรที่จะได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าในรูปแบบใดแบบหนึ่ง หรือควรจะต้องมีบุคลากรที่ทุ่มเททำงานด้านการจัดการความรู้โดยเฉพาะ ซึ่งของเราเองก็มีแต่คงไม่ได้มากมายเหมือนบริษัทกฎหมายข้ามชาติที่ให้ความสำคัญและจัดบุคลากรเกือบ 100 คน เพื่อมาทำงานโดยเฉพาะ และเพราะเราเป็นสำนักงานหรือหน่วยงานของรัฐ ทำให้ประเด็นเรื่องความปลอดภัยของระบบในการรักษาข้อมูลมีความสำคัญมาก ทำให้เราแบ่งข้อมูลและความรู้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่สามารถแบ่งปัน

ให้สาธารณะรับรู้ได้ และส่วนที่จำกัดอยู่ในวงแคบ และทางเราลงทุนและให้ความสำคัญมากกับประเด็นเรื่องความปลอดภัยของระบบ

จากประสบการณ์ของสภาอัยการสิงคโปร์ ในการทำการจัดการความรู้ มีประเด็นที่น่าสนใจในมุมมองของวัฒนธรรมและคน เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเฉพาะในกรณีการสอนหรือการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ของอัยการอาวุโส ไปสู่อัยการรุ่นใหม่ อัยการอาวุโสมองว่าทำไมต้องแบ่งปันความรู้ให้ด้วย จะเป็นการลดความสำคัญของตัวเองหรือไม่ ตรงนี้ต้องเข้าไปทำความเข้าใจถึงประโยชน์ของการแบ่งปันความรู้ทั้งในระดับตัวบุคคลและในระดับองค์กร และพยายามสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ด้านการแบ่งปันความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสร้างให้การแบ่งปันความรู้เป็นเครื่องหมายการค้าของอัยการอาวุโสไปเลย

ที่กล่าวมาเป็นการแนวทางการจัดการความรู้ในภาพรวม แต่สำนักงานต่าง ๆ ของสภาอัยการสิงคโปร์ยังมีการจัดการความรู้ภายในสำนักงานของตนเองและสอดคล้องกับระบบหลักอีกด้วย สำนักงานที่สำคัญได้แก่

2.3.1 กระบวนการจัดการความรู้ของ State Prosecution Division : SPD

เนื่องจาก SPD ทำหน้าที่ในฐานะพนักงานอัยการ ซึ่งดำเนินคดีทั้งในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลชั้นต้น หรือ Subordinated Court ซึ่งประกอบด้วยศาลหลัก 4 แผนก ได้แก่ Criminal Justice Division / Civil Justice Division / Family Justice Division และ Juvenile Justice Division ดังนั้น ในการปฏิบัติงานจึงมีปัญหาในด้านการจัดการความรู้ในหลายประการ โดยเฉพาะพนักงานอัยการที่เข้ามาใหม่จะรู้สึกเหมือนเดินสู่เขาวงกต เพราะขาดความรู้ที่จำเป็นและงานมีลักษณะที่หลากหลาย นอกจากนี้มีฐานข้อมูลและองค์ความรู้จำนวนมากที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติงานแต่อยู่กระจัดกระจาย จึงมีการปรับปรุงการจัดการใหม่โดยเริ่มตั้งแต่ การกำหนดกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการจัดการความรู้จนถึงวิธีการจัดการความรู้ กล่าวโดยสรุป คือ

1. ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ มีการทบทวนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการความรู้ใหม่ ใน 3 ประการคือ องค์ความรู้เปรียบเสมือนเพชรพลอยอันมีค่า ต้องมีการจัดเก็บในที่ที่และด้วยความเพียรอย่างต่อเนื่อง และการเก็บองค์ความรู้แบบ Silo ถือเป็นความเสียหายที่ใหญ่หลวง

Review of SPD's KM Strategy

Knowledge is a valuable asset

'Silo mentality' is detrimental

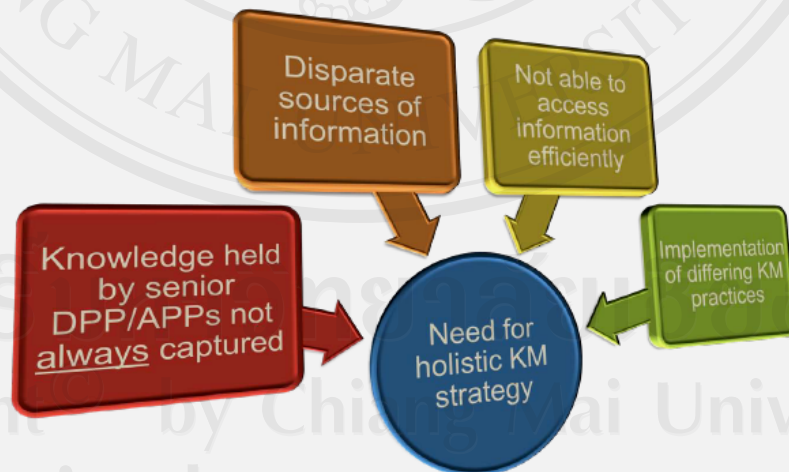
Savings in time and effort

Bottom-Up review to cater to unique needs of SPD

รูป 2.3 ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของ SPD

สำหรับการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ ได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่สำคัญ และพบว่า มีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ได้แก่

Areas for concern

รูป 2.4 การกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ของ SPD

เพื่อให้การจัดการความรู้ มีประสิทธิภาพและแก้ไขตลอดจนตอบสนองความต้องการของ SPD ได้ จึงกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ใหม่ ออกเป็น 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดลิ้นชักความรู้ที่เหมาะสม โดยมีการเชื่อมโยงระหว่าง บทบัญญัติของกฎหมาย เข้ากับองค์ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญที่การจัดเก็บ จึงทำให้สามารถหาข้อมูลโดยอ้างอิงจากมาตราของกฎหมาย กับ ข้อหา

กลยุทธ์ที่ 2 คือการกำหนดมาตรฐานกลางเพื่อใช้กับทุกแผนก เพื่อให้ผู้ใช้งานจากทุกแผนกสามารถใช้งานได้จากรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 3 ได้แก่ การสร้างระบบการจัดเก็บจากหน้างาน โดยใช้แบบฟอร์ม ซึ่งผู้ปฏิบัติงานที่เห็นว่า ผลงานที่ปฏิบัติสมควรมีการจัดเก็บจะกรอกแบบฟอร์มเพื่อเสนอขออนุมัติจัดเก็บ และเมื่อได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาแล้วจึงส่งไปยัง Information Division เพื่อจัดเก็บตามรูปแบบมาตรฐานตามลิ้นชักความรู้ที่กำหนดไว้ ทำให้สามารถจัดเก็บองค์ความรู้ได้จากกระบวนการประจำ โดยไม่เป็นภาระเพิ่มขึ้นจากกระบวนการตามปกติ

SPD KNOWLEDGE MANAGEMENT FORM

This form **must** be completed and attached to the Bear cover of the following files:
 (a) Concluded Court File (PG / Trial)
 (b) Any IP with a Search Internal Alerts which has been cleared

The purpose of this form is to identify legal information / documents that are suitable for capture in the SPD Knowledge Management (KM) system.

(1) Is this information in this IP which should be uploaded?
 = Yes = No

(2) If yes, which of the following types of information needs to be captured?
 Please tick the relevant boxes: -

<ul style="list-style-type: none"> ☐ Submissions ☐ Internal Minutes ☐ Sentencing Tables ☐ Charges (non-processed) ☐ Statement of Facts (non-processed) ☐ Comments / Sentences / Orders etc ☐ Circulars arising from the case ☐ Media Reports ☐ Caselaw / Research materials 	<p>Offices involved:</p> <p>1) _____</p> <p>2) _____</p> <p>3) _____</p> <p>Issues of Justice procedure involved eg s.20EA, s.109C</p> <p>1) _____</p> <p>2) _____</p> <p>3) _____</p>
---	--

(3) Additional Comments (if any):

(4) Signature of Prosecutor and Director (even if answer to question 1 is NO)

Submitted by:	Endorsed by:
_____ Prosecutor	_____ Director

(5) If answer to Question 1 is YES

Submitted to SPD KM Committee by:	Uploaded by:
_____ LE / CSO	_____ LE / CSO

รูป 2.5 ตัวอย่างแบบฟอร์มที่ใช้ในการจัดเก็บองค์ความรู้จากหน้างาน

กลยุทธ์ที่ 4 ได้แก่การบริหารจัดการระบบการจัดการความรู้กับผู้ใช้งาน โดยทำให้ผู้ใช้งานเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ และใช้องค์ความรู้ในการทำงาน ตลอดจนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วและปัจจัยสำคัญที่จะสำเร็จได้ ได้แก่ ความต่อเนื่อง และการทำให้ ระบบการจัดการความรู้ นั้น ได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรทุกคนในองค์กรหรือแผนกบุคลากรทุกระดับต้องมีส่วนร่วม หรือบทบาทในการสนับสนุนการจัดการความรู้

2.4 สมมุติฐานระบบการจัดการความรู้ในการทำความเข้าใจต่อร่างกฎหมาย

จากทบทวนวรรณกรรมศึกษาศาสตร์การจัดการความรู้ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาระบบการจัดการความรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำความเห็นต่อร่างกฎหมายของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายพัฒนากฎหมาย สามารถสร้างสมมุติฐานของระบบการจัดการความรู้ที่ต้องการ ดังนี้

2.4.1 หลักการของระบบการจัดการความรู้

ระบบการจัดการความรู้ที่สามารถใช้แก้ไขปัญหา สามารถใช้ทฤษฎีการจัดการความรู้ตามแนวทางของ การสร้างกระบวนองค์ความรู้แบบเกลียว (Knowledge Spiral) ตามทฤษฎี SECI ของ Ikujiro Nonaka และ Takeuchi Hirotaka มาใช้เพื่อเกิดกระบวนการจัดการความรู้ขึ้นในวงจรของสาเหตุแห่งปัญหาทั้งสี่ประการ ตามแผนภูมิต่อไปนี้

รูป 2.6 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของสาเหตุและระบบการจัดการความรู้

2.4.2 องค์ประกอบและโครงสร้างของระบบการจัดการความรู้

2.4.2.1 วงจรความรู้หลักและวงจรความรู้สนับสนุน

วงจรความรู้หลัก ได้แก่ วงจรในการแลกเปลี่ยนและระดมความข้อมูล หลักการข้อคิดเห็นในการจัดทำความเห็นร่างกฎหมาย ระหว่างเจ้าของเรื่องและผู้เชี่ยวชาญ ในสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายพัฒนากฎหมาย เพื่อให้ได้ข้อสรุปและเกิดมาตรฐานที่เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณภาพในการจัดทำความเห็นต่อร่างกฎหมายภายในเวลาที่รวดเร็ว อีกทั้งเกิดกระบวนการถ่ายโอน การจับความรู้ ไปพร้อม ๆ กัน แสดงดังรูป 1.5

วงจรความรู้ สนับสนุน ได้แก่ วงจรในการรวบรวมและจับเก็บองค์ความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้กระบวนการ KCJ (Knowledge Capture Form) ทั้งจากแหล่งสารสนเทศ ต่าง ๆ หรือความเห็นต่อร่างกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติพบว่ามีที่น่าสนใจหรือเป็นบรรทัดฐาน ทำให้องค์ความรู้หลักมีมิติในเชิงลึกและมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น ทั้งในระดับกรณีศึกษาและตัวอย่างที่เป็น Best Practice

รูป 2.7 วงจรการจับความรู้หน้างาน

2.4.2.2 วงจรเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศที่จำเป็น ได้แก่ วงจร ในการจัดเก็บและบริหารจัดการ ตลอดจนรวบรวมสารสนเทศที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์เพื่อจัดทำความเห็นต่อร่างกฎหมายซึ่งจำเป็นต่อการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการรวบรวมสารสนเทศที่จำเป็นในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

2.4.2.3 ขอบเขตในการรวบรวมสารสนเทศที่จำเป็นออกเป็น หมวดต่าง ๆ เช่น

1) นโยบายของรัฐบาลในการตรากฎหมาย ประกอบด้วย

(1) **บริบทด้านความสอดคล้องของ กับนโยบายของรัฐบาล (Government Law Reform Policy)** มติคณะรัฐมนตรีได้กำหนดแนวทางว่าด้วยนโยบายด้านการออกกฎหมาย 4 ประการ ได้แก่ นโยบายตาม มติคณะรัฐมนตรีและ ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุดที่ นร.0506/ว. 198 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2553 กำหนดแนวทางการปฏิรูปกฎหมายใน 4 มิติ คือ

ด้านที่ 1 การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เท่าเทียมและเป็นธรรม โดยขยายการเข้าถึงทุนปัจจัยการผลิต และที่ดินทำกิน ลดค่าครองชีพสำหรับผู้มีรายได้น้อย สร้างความมั่นคงของแรงงาน เกษตรกร และอาชีพอิสระ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นและกิจกรรมเพื่อสังคม ระบบภาษีที่เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และเตรียมพร้อมสู่ตลาดเสรีประชาคมอาเซียน

ด้านที่ 2 การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและขยายระบบสวัสดิการสังคม โดยขยายการเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพ การเข้าสู่ระบบสวัสดิการสังคมอย่างเท่าเทียมและถ้วนหน้า ขยายการเข้าถึงสาธารณสุขไปครอบคลุมภาค และที่อยู่อาศัย ขยายกลไกองค์กรประชาสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ลดปัญหายาเสพติด ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อม

ด้านที่ 3 การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การเมือง และความไม่เท่าเทียมในสังคม โดยสร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม เจริญระบบยุติธรรมชุมชน และการปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อประชาธิปไตย สร้างเป้าหมายร่วม เจริญกระบวนการลดความขัดแย้ง สร้างความเป็นอิสระของสื่อเพื่อการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังรัฐธรรมนูญให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ด้านที่ 4 การสร้างอนาคตของชาติด้วยการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน โดยสร้างโอกาสที่เท่าเทียม ผ่านการปฏิรูปการศึกษาและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาระบบการศึกษาให้ตอบสนองตลาดแรงงาน สร้างกระบวนการเข้าถึงความเป็นไทย ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรคมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมจิตอาสา เพื่อเพิ่มการให้และอาสาสมัคร ปลูกจิตสำนึกความรักสถาบันพระมหากษัตริย์ ชาติ และศาสนา

* ที่มา : หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่วนที่ ๑๑๑๖/ว ๑๙๘ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนที่ ๑๑๑๖.๐๕/๔๕๖๐ ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๓

(2) ทฤษฎีหลักพื้นฐานของกฎหมาย (Basis Principle of Law Theory) เพื่อให้ทราบว่าร่างกฎหมายดังกล่าวสมควรนำการตีความแบบใดมาใช้ เช่น ร่างกฎหมายเกี่ยวกับอาญา ใช้หลักการ ตีความอย่างเคร่งครัด หลักไม่มีกฎหมายไม่มีความผิด¹ เป็นต้น

(3) แหล่งสารสนเทศที่จำเป็น หรือ KMS ประกอบด้วย

สารสนเทศกลุ่มที่ 1 Knowledge –Base References เช่น แหล่งกฎหมายระเบียบ ทฤษฎีพื้นฐาน หลักนิติวิเคราะห์ หลักการตีความกฎหมาย และบทความต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อการอ้างอิง

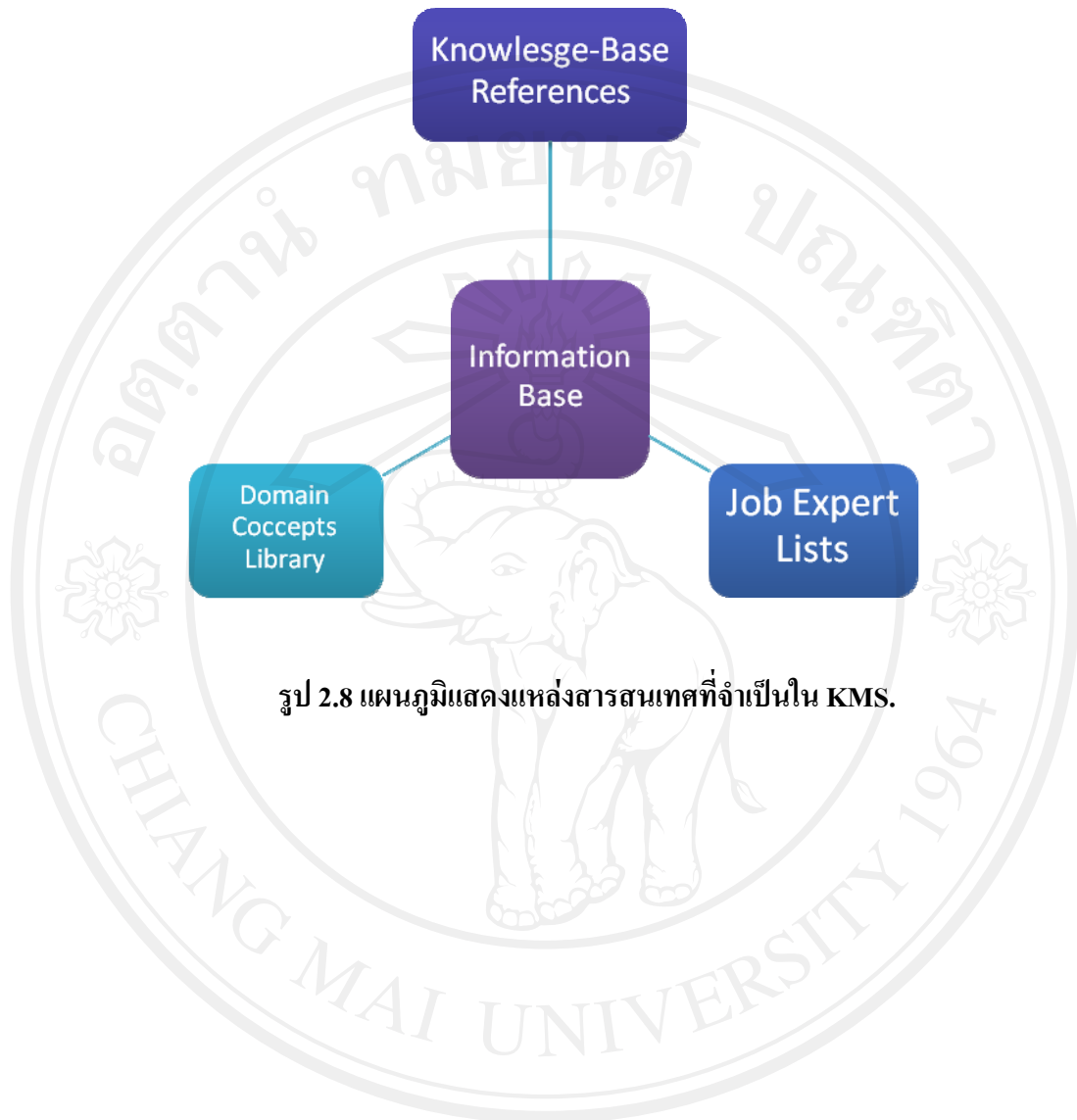
สารสนเทศกลุ่มที่ 2 Domain Concept Library เช่น ฐานข้อมูลความเห็นต่อร่างกฎหมาย, แนวทางการให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

สารสนเทศกลุ่มที่ 3 ทำเนียบผู้เชี่ยวชาญประจำสาขา (Job Expert List) ของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อร่วมให้ความเห็นต่อร่างกฎหมาย และให้ข้อมูล สารสนเทศจากหน่วยงาน เพื่อให้มีข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องครบถ้วน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

¹ "ไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" (ละติน: nulla poena sine lege, นูลลาโพนาซีนเลเก) เป็นภาษิตภาษาละตินทางกฎหมายและหลักกฎหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติเป็นหลักการสากลว่า จะมีโทษสำหรับผู้กระทำการอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายมิได้ ภาษิตนี้มีฝาแฝดคือภาษิต "ไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" (ละติน: nullum crimen sine lege) ทั้งสองมาจากภาษิตเต็มว่า "ไม่มีความผิดและไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ก่อน" (ละติน: nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali) อันเป็นหลักที่ถือปฏิบัติกันเคร่งครัดว่า ในทางอาญากฎหมายจะมีผลย้อนหลังไม่ได้ เว้นแต่ย้อนหลังไปเป็นคุณแก่ผู้ต้องโทษ

รูป 2.8 แผนภูมิแสดงแหล่งสารสนเทศที่จำเป็นใน KMS.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved